

שְׁמֵרוֹ וְדָרְשׁוּ

(ד"ה א' כ"ח ח')

לך לך

Issue 68

A publication of K'hal Adath Jeshurun of Monsey

י"ג חשוון תשס"ו

“וַיֹּאמֶר אַבְרָם ה' אֱלֹהִים מַה תֵּתֶנְךָ לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עִרְרִי וּבֶן מִשְׁקָא בֵּיתִי הוּא דַּמְשֵׁק אֱלִיעֶזֶר...”
(בראשית ט"ו ב')

“And Avram said, Hashem, what can you give me [as long as] I remain childless, and the steward of my house is Damesek Eliezer...”

Rashi, quoting the Yalkut, explains that Avraham's servant Eliezer was referred to as דמשק אליעזר to allude to his occupation as the primary conveyor of Avraham's teachings. The word "דמשק" according to this explanation is actually an acronym for "דולה ומשקה תורת רבו לאחרים" – “the one who would draw and give to drink from his master's Torah teachings to others”¹. Eliezer served not only as the primary caretaker of Avraham's estate and his trusted assistant in all of Avraham's endeavors, but also as the conduit for transmitting Avraham's Torah words to the public. Avraham lamented this fact in the above Passuk, stating that nothing in the world can give him pleasure as long as his primary Torah disciple is a mere Canaanite slave. (Albeit, one of great knowledge and piety – Eliezer was one of a few select individuals who entered Gan Eden in their lifetime².)

The Gemara in Sanhedrin (סנהדרין נט ע"א) states, - שנאמר "תורה צוה לנו משה מורשה" - לנו מורשה ולא להם. - וליחשבה גבי שבע מצות! מאן דאמר מורשה - מיגזל קא גזיל לה, מאן דאמר מאורסה - דינו כנערה המאורסה, דבסקילה. "R' Yochanan said: An Akum that learns Torah deserves to be put to death, as it says "Torah was taught to us by Moshe – our Morashah" – it is our Morashah and not theirs." The Gemara continues that this prohibition is not included in the Seven Noachide Laws, since it is included either in the prohibition of stealing or the prohibition of adultery, depending on which of the two possible explanations for the word "Morashah" are correct. Some explain Morashah to mean an inheritance. Hence, an Akum that learns from our Torah is stealing our inheritance. Others say that the word should be understood as if it was read מאורסה – betrothed to us. According to this interpretation, an Akum that learns Torah is tantamount to adultery.

The Yaavetz and the Turei Even suggest that since the basis of this prohibition is stealing, if a Jew willingly teaches the Goy Torah it is permitted. Only if the Goy learns on his own or creates his own Chiddushim is it forbidden. This would clearly only apply according to the first explanation and not according to the explanation of adultery³.

The status of our Avos as Yisraelim or Goyim is discussed at length by many Acharonim, especially by the Mishne Lamelech who dedicated an entire Sefer to this subject⁴. In this issue we will not be delving into this discussion as it requires its own individual thorough treatment. All agree though, that Eliezer certainly had the status of a non-Jew and should have been forbidden to learn Torah. The Maharal and the Levush pose this question in last week's Parshah regarding Noach, who also learned Torah, why was he permitted to do so⁵?

One possible explanation may be according to the Lechem Mishna and the Minchas Chinuch, that this prohibition is really only Midrabanan⁶. Although the Gemara describes it as deserving death, this does not preclude the prohibition from being of Rabbinic origin. On the contrary, one who transgresses any Rabbinic prohibition is worthy of death⁷. Since at that time the Rabbinic decree was not in place, Noach and Eliezer were permitted to learn Torah⁸.

¹ רש"י כאן בשם מדרש אגדה, ובילקוט שמעוני פרשת חיי-שרה רמז קד "דמשק אליעזר - שדולה ומשקה תורת רבו לאחרים".
² ילקוט שמעוני פרשת לך-לך [רמז סב], תשעה נכנסו בגן עדן בחייהם, אלו הן חנוך ומשיח ואליהו ואליעזר ועבד מלך הכושי וחירם מלך צור ויעבץ בנו של ר"י הנשיא וסרח בת אשר ובתיה בת פרעה ויש אומרים הוציא חירם ונכנס תחתיו ר' יהושע בן לוי.
³ הגהות יעב"ץ סנהדרין נ"ט, טורי אבן חגיגה י"ג.
⁴ הנקרא ס' פרשת דרכים, ע"ש. וע"ע בשו"ת מהר"ם שיק או"ח ס' קמ"ה, שו"ת חשק שלמה (ליקוטים), ומנ"ח סוף מוסף השבת, פנים יפות סוף פ' נח, שו"ת רע"א ס' קכ"א, וחי' חת"ס שבת קל"ט ע"א, וכמובן זהו רק רשימה קטנה כי כבר האריכו בזה הרבה בכל האחרונים.
⁵ גור ארי' ולבוש בראשית ז' ב'.
⁶ לח"מ הל' מלכים פ"י ה"ט, דהאי חיוב מיתה מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא, וכ"כ המנ"ח מ' רל"ב אות ג'.
⁷ ברכות ד' ע"ב, עירובין כ"א ע"ב.
⁸ ע' פרד"י החדש פ' נח אות ט"ז.

The Chasam Sofer infers from the words of the Rambam that only a non-Jew who serves Avodah Zara is forbidden from learning Torah, observing Shabbos etc. A Goy who has accepted on himself not to worship idols is permitted to learn Torah⁹. This may be another possible explanation for Noach and Eliezer.

Following the statement of R' Yochanan that it is forbidden for an Akum to learn Torah, the Gemara cites a conflicting statement of R' Meir that an Akum who learns Torah attains the status of a Kohen Gadol! The Gemara answers that this refers to an Akum that learns the Seven Noachide Laws that pertain to him. Any of the other parts of the Torah are forbidden to him¹⁰. The Smak in the introduction to his Sefer writes that R' Meir certainly did not mean that an Akum who studies the seven laws pertaining to him can literally attain the status of a Kohen Gadol. This definitely cannot be. R' Meir's intention in comparing this Goy to the Kohen Gadol is merely an analogy. Just as the Kohen Gadol is the most exalted of his peers (the other Kohanim), so too, this Akum is exalted above his fellow Goyim¹¹.

Aside from the prohibition for an Akum to learn Torah, the Gemara in Chagiga cites another prohibition for a Jew to teach a non-Jew Torah¹². Tosfos asks why is it necessary to have a specific prohibition on a Jew to teach Torah to a non-Jew, since it is already forbidden for the Akum to learn Torah, hence, one who teaches him would be transgressing the Issur of עור – causing another to sin? Tosfos answers that even if the Akum has the ability to learn from another non-Jew, it is still forbidden for a Jew to teach him¹³. Some explain the Gemara that it does not refer to teaching Torah but rather to giving over Torah scrolls and the like into non-Jewish possession¹⁴. This is not the correct interpretation according to most Meforshim.

There is a well known story (brought in ע"א שבת ל"א) of a non-Jew that came to Shamaï and requested that Shamaï convert him on the condition that he teaches him the entire Torah while the Goy stood on one foot. Shamaï felt that this was an outlandish request and chased him away. This same individual subsequently went to Hillel with the same request. Hillel acquiesced to teach him all of the Torah on one foot and told him, "Whatever actions you do not wish to be done to you, do not do to your fellow. That is the essence of the Torah, all else is commentary." The Maharsha points out from this that it is permitted to teach a non-Jew Torah if the intention is in order that he will convert¹⁵. Some explain the reasoning for this is that the Neshamos of Geirim were also present at Har Sinai¹⁶. R' Akiva Eiger ז"ל argues that Hillel converted the Ger prior to teaching him, and it is indeed forbidden to teach a Goy even when his intention is to convert. He concludes that "I am unable to permit [teaching a Goy Torah prior to his conversion]"¹⁷. Alternatively, some explain that Hillel taught the Goy in Aramaic, whereas only teaching in Lashon Hakodesh is forbidden¹⁸. This opinion is not mentioned by any Poskim.

A little more than a century ago in Yerushalayim there was a great dispute over the following story. A non-Jew had decided to become a Ger Tzedek and was given a Bris Milah, but had not yet immersed in a Mikveh as is required to complete the process of Geirus. The question was therefore posed, is this individual permitted to observe Shabbos as a Jew, or must he desecrate the Shabbos, since a non-Jew is forbidden from observing Shabbos. One of the Poskim ruled at that time that this individual must desecrate Shabbos. The Aruch Laner and R' Shmuel Salant argued that he is permitted to observe Shabbos¹⁹. Although apparently the Tosfos Yeshanim was not available to these Torah giants, the Tosfos Yeshanim says clearly that such a person is required to observe Shabbos since he is already in the process of Geirus²⁰. This would seem to support the opinion of the Maharsha as well.

⁹ ח"י חת"ס חולין דף לג ע"א, ועיין רמב"ם פ' יוד ממלכים ה' ט' וה' יוד שנראה שמחלק בין עכו"ם לבן נח שאותו קיבל עליו שלא לעע"ז וזה מותר לשבות ולקיים המצות שירצה ומזה מקבלים קרבנות ומלמדים לו תורה ומקבלים ממנו צדקה, ע"ש.

¹⁰ סנהדרין נט ע"א, מיתבי, היה רבי מאיר אומר: מניין שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול - שנאמר (ויקרא י"ח) אשר יעשה אתם האדם וחי בהם, כהנים לויים וישראלים לא נאמר, אלא האדם. הא למדת: שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול! - התם בשבע מצות דידהו.

¹¹ ספר מצוות קטן בהקדמה ד"ה וגם. וע' במדבר רבה נשא פי"ג ט"ז דגרסי' "נכרי המתגייר... ה"ה ככה"ג", והוא במרגליות הים.

¹² חגיגה יג ע"א, ואמר רבי אמי: אין מוסרין דברי תורה לנכרי, שנאמר (תהלים קמ"ז) לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום.

¹³ תוס' שם ד"ה אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים, "תיפוק ליה דעובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה כדאמר (סנהדרין דף נט) עובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה והמלמדו עובר אלפני עור לא תתן מכשול? ו"ל דהכא מיירי אפילו היכא דאיכא עובד כוכבים אחר שרוצה ללמדו דליכא לפני עור, ע"ש. וע' שו"ת בשמים ראש ס' שכ"ז דאפי' בה"ז שהכומרים יודעים תנ"ך אסור ללמדם, ואפי' בד' מצוות דידהו אסור כיון שאינם שומרים אותם.

¹⁴ עיין יעקב בע"י שם.

¹⁵ ע"ש שהוכיח דגיירי אחר שלמדו אע"ג דפשטי' דגמ' אינו כן.

¹⁶ ע"פ הגמ' שבת קמו ע"א, גרים מאי? - אמר ליה: אף על גב דאינהו לא הוו, מזליהו הוו, דכתיב (דברים כט) את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר אינו פה וגו'. ומש"ה אמרי' בכל דוכתי "גר שנתגייר" ולא "גוי שנתגייר". וע' שד"ח פאת השדה מע' ג' ס"ו אות ה'.

¹⁷ שו"ת רע"א מהד"ק סימן מא, "אלא ודאי דאסור ללמדו מקודם, ויש לדחות קצת עכ"פ אזדא ראית המהרש"א, ואין בכחי להתיר", ע"ש. וע' שו"ת מנח"א ח"ד ס' ס"ג וס"ד משה"ק עליו. וע' שו"ת שרגא המאיר ח"א ס"ו וחו"ס ס"ג, ושו"ת יד אליהו ס' מ"ח. וקצת ראי' יש לדברי הגרע"א מהתנחומא פ' משפטים דאם אין אדם נימול

אסור ללמדו תורה, ע"ש. וע' שד"ח מע' ג' אות כ"ו.

¹⁸ ע' ס' מרגליות הים סנהדרין שם ע"פ ספר חסידים סימן רלח "לא ילמוד אדם לגלח אותיות", ע"ש.

¹⁹ שמעתי מהג"ר אשר ווייס שליט"א בקסטה.

²⁰ תו"י יבמות נ"ח ע"ב, ע"ש.

Not all parts of the Torah are forbidden to teach to a Goy. In fact the Rishonim and Acharonim exclude many categories of Torah from this Issur. Many Acharonim say that only the Oral Law is forbidden to teach and not the Written Torah²¹. The Shoel U'Meishiv argues that both portions of the Torah are equally forbidden²². Some Acharonim say that one is permitted to learn any portion of the Torah with a Goy as long as one only learns the simple surface explanation and does not delve into the deeper meaning and understanding²³. The Meiri writes that only the "Secrets of the Torah" are forbidden²⁴. It is possible that he is also referring to the deeper meaning of the Torah and not to Kabbalah per se²⁵. The Shiltei Giborim states that teaching Neviim is permitted since it contains the assurance that we will be redeemed from Galus²⁶. The Shlah forbade teaching even Neviim²⁷.

There are many practical applications for these Halachos. Often teachers in Hebrew Day Schools struggle with this problem, since unfortunately not all of their students are Jewish. Another Shaaloh posed to R' Elyashiv שליט"א was in regard to broadcasting a Shiur over the radio on a national network. Since it is nearly certain that amongst millions of Goyim at least one will find the Shiur interesting, does this pose a problem of teaching non-Jews Torah? After a lengthy discussion, R' Elyashiv concludes that only topics that apply to Goyim are permitted to be broadcasted in such a manner. These topics include any of the Seven Noachide Laws, as well as the Halachos of Taarovos – forbidden mixtures, since this applies to Goyim with regard to Eiver Min Hachai if it were to get mixed in or cooked with other foods²⁸.

The Meiri explains that the reason a Goy is forbidden to learn Torah is so that they cannot masquerade as Jews²⁹. The Yalkut Shimoni gives an alternate explanation for why a Goy may not keep Shabbos, which can be applied to teaching Torah as well. The Yalkut says as follows: אמר רבי חייא בר אבא: בנוהג שבעולם מלך ומטרונא שיושבין ומשיחין זה עם זה מי שבא ומכניס ראשו ביניהם אינו חייב מיתה? כך השבת היא [אות] בין הקב"ה ובין ישראל שנאמר: ביני ובין בני ישראל אות היא, לפיכך כותי שבא ומכניס עצמו ביניהם – חייב מיתה. Said R' Chiya Bar Abba: The custom of the world is that when a king and his minister are sitting and conversing privately, one who were to enter and disrupt them would certainly be put to death. The same is true of Shabbos which is a private meeting between Hashem and Klal Yisrael, a non-Jew who attempts to join in is worthy of death³⁰. This explanation is easily applied to the teaching of Torah which is our personal relationship with Hashem.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

²¹ תקלין חדתין שקלים י"ג, וראי' מסוטה ל"ה שהגוייף למדו תושב"כ, ע"ש, וכ"כ המהר"ץ חיות שם, שו"ת משיב דבר ס' ע"ז, שו"ת יהודה יעלה (מהרי"א) או"ח ס' ד', ומאור ושמש פ' חקת. ויש שמביאים ראי' מהרמב"ם בתשו' פאר הדור ס' נ', וראייתם אינו מוכרח ע"ש ודו"ק.
²² שו"מ בהסכמתו לשו"ת מהרי"א השיג עמ"ש שם דרך תושב"כ אסור. וכ"כ היש"ש ב"ק ל"ח ע"א דאסור.
²³ שו"ת באר שבע בסוף הס' בחלק באמ"ח ס' י"ד, וכן מדוייק בלשון הגמ' "גוי שעוסק בתורה" וכדברי הט"ז הידועים או"ח ס' מ"ז סק"א. וכ"כ בשו"ת מחנה חיים ח"א ס' ז', ובהעמק דבר (דברים ל"ג ד'), ושו"ת מהרי"א שם בהגהות בן המחבר.
²⁴ מאירי חגיגה שם. וע' מהרש"א חגיגה שם שכ' דאפי' בד' מצוות דידהו אסור ללמד סודם וטעמן.
²⁵ דאינו מסתבר דכל תורת הנגלה מותר ללמד ורק דברי קבלה אסור, ובכלל אינו מבואר אם כל הראשונים הכירו בתורת הנסתר בכלל, ע' מגדל עוז הל' יסודי התורה, דהרמב"ם עסק בנסתר רק בסוף ימיו. עוד יש להעיר דהרבה מדברי המאירי שלפנינו, ידי זרים שלטו בהם, ע' ב"ק ל"ח בהג"ה בשם המאירי שהוכנס ע"י הצנזורה, ורבים כאלה דוק ותשכח.
²⁶ של"ג בשם הרי"א ז"ל ספ"ק דע"ז.
²⁷ הובא במג"א ס' של"ד סק"ז דהשל"ה החמיר מאד בזה.
²⁸ קובץ תשובות ח"ג יו"ד ס' קמ"ב, ע"ש. וע"ע שו"ת אגרות משה חלק יו"ד ב סימן קלב, שו"ת אגרות משה חלק יו"ד ג סימן צ ד"ה ולפ"מ שכתבתי.
²⁹ מאירי סנהדרין נ"ט.
³⁰ ילקוט"ש פ' כי תשא רמז שפ"ו. וע' דברי שאול (מבעל שו"מ) שכתב עוד טעם למה נכרי ששבת חייב מיתה, כיון דתנן (אבות פ"ב מ"ב) יפה ת"ת עם ד"א שיגיעת שניהם משכחת עון. וכיון שאסור לו ללמוד תורה, אם לא יעבוד בשבת יעשה עוונות, ע"ש.